

Greenpeace Norden, April 2001

STOP STAR WARS BRIEFING

HVAD ER STAR WARS?

Greenpeace bruger udtrykket "Star Wars" om de amerikanske planer om at opføre et missilskjold på grund af lighederne med Ronald Reagan's stjernekrigsprojekt SDI fra 1980'erne. Star Wars er et system af radarer og satellitter, der bruges til at spore fjendtlige missiler, som så kan skydes ned af egne missiler og (senere) af rumbaserede lasere. Star Wars findes endnu kun på tegnebordet, og systemet er så vanskeligt teknologisk, at mange eksperter mener, det ikke vil komme til at virke. Populært sagt kan det sammenlignes med at ramme et projektil med et andet projektil. To ud af de tre hidtidige intercept-tests er endt i fiasko, og den næste ventes gennemført sommer 2001.

Imidlertid vil Star Wars – selv hvis systemet ikke fungerer – føre til et nyt våbenkapløb, da de øvrige atommagter ikke med sikkerhed kan vide, om deres atomslagstyrke vil kunne gennemtrænge missilskjoldet. De andre atommagter vil være nødt til at opruste for at være helt sikre på at de stadig kan afskrække et amerikansk angreb med truslen om gengældelse. Samtidig er der bekymring over, at USA med beskyttelsen fra et missilskjold vil blive mere aggressivt. Embedsmænd fra den amerikanske ambassade i København har overfor Greenpeace erkendt, at USA insisterer på også i fremtiden at kunne udføre straffeaktioner som den mod Irak i februar 2001 uden risiko for modangreb.

STAR WARS OG VÅBENINDUSTRIEN

Siden Reagan i 1983 lancerede den første udgave af Star Wars under betegnelsen Strategic Defense Initiative, har USA brugt mere end 70 milliarder dollars på udviklingen af forskellige anti-missilsystemer, men altså uden at opnå de store resultater. Hovedparten af pengene er gået til fire store amerikanske våbenfabrikanter – Lockheed-Martin, Boeing, TRW og Raytheon – som også står til at blive de store vindere, hvis Star Wars gennemføres. Selskaberne har anvendt store summer til lobbyvirksomhed og til støtte for republikanernes valgkampagne i håb om at få del i nye fede kontrakter. Prisen for Star Wars forventes nemlig at blive mellem 60 og 240 milliarder dollars. Firmaerne bag Star Wars testprogrammet er blevet beskyldt for både korrupcion og for at dække over manglende eller dårlige resultater.

Med valget af George Bush og Richard Cheney som USA's præsident og vicepræsident har våbenindustrien fået endnu større indflydelse i Washington end før. Cheney har tidligere siddet i bestyrelsen for TRW, og hans kone har indtil for nylig været bestyrelsesmedlem i Lockheed-Martin, der har tætte forbindelser til den nye republikanske administration. I 1998 blev USA's nye forsvarsminister Donald Rumsfeld tildelt den amerikanske forsvarslobbys "Keeper of the Flame" pris. Rumsfeld, der tidligere har været forsvarsminister i USA, er kendt som en arg modstander af nedrustningsaftaler såsom SALT II aftalen og aftalen om stop for atomprøvesprængninger. Rumsfeld er til gengæld en af de ivrigste fortalere for, at USA indleder en militarisering af rummet.

EN FALSK TRUSSEL

Star Wars projektet er formelt tænkt som et forsvar, hvis "slyngelstater" som Nordkorea, Irak, Iran og Libyen i fremtiden får atomvåben og interkontinentale missiler, der kan ramme mål i USA. I 1998 kom en kommission under ledelse af Donald Rumsfeld – som altså siden er blevet amerikansk forsvarsminister – frem til, at truslen

fra interkontinentale atommissiler fra slyngelstaterne nu er overhængende. Slyngelstaterne kan udvikle interkontinentale atommissiler i løbet af fem år, hed det i rapporten, men de glemte at skelne mellem, hvad der er hypotetisk muligt, og hvad der er sandsynligt.

Det er meget dyrt og vanskeligt at udvikle interkontinentale missiler, og i analyser fra CIA erkendes det, at der ville være langt mere simple metoder til at angribe USA med masseødelæggelsesvåben. Der er mange måder at smugle bomber ind i USA på som er meget billigere, mere sikre og mere sandsynlige end via langtrækkende raketter. Ikke mindst fordi man med de mere simple metoder kan skjule, hvem der har angrebet, så afsenderlandet ikke risikerer at blive udslettet af amerikansk gengældelsesangreb, der ellers helt sikkert vil følge.

Et missilskjold altså hverken kunne beskytte USA eller andre lande mod angreb med atomvåben. Tværtimod bliver sikkerheden mindre for både USA og for resten af verden på grund af den øgede oprustning, og chancen for at vi helt kan udrydde atomvåbenene mindskes. Endelig vil et raketskjold alligevel ikke af sig selv afskrække slyngelstaterne fra at udvikle interkontinentale missiler, da det er forholdsvis simpelt – hvis man først har de langtrækkende raketter – at udstyre disse med attrapper, der kan snyde raket-skjoldet og dermed gennemtrænge det.

Selvom truslen fra angreb med interkontinentale atommissiler fra slyngelstater forekommer stærkt overdrevet, så er det relevant at spørge, hvordan en sådan trussel i givet fald bedst imødegås. USA har faktisk i de senere år haft held til med diplomatiske midler eksempelvis at få styr på Nordkorea's atomprogram. Der er næsten 36.000 atomvåben i verden, hvoraf en tredjedel kan affyres med fåminutters varsel. Samtidig forsøger flere lande at erhverve sig atomvåben. Alligevel vil USA ikke ratificere CTBT-aftalen om stop for atomprøvesprængninger. USA har heller ikke ratificeret START II aftalen om reduktioner i de strategiske atomvåbenarsenaler.

De fleste europæere er formentlig mere bekymret over truslen om globale klimaændringer end missilangreb fra eksempelvis Nordkorea. Som det så rigtigt er blevet udtrykt, så har USA (og vi andre) mere brug for et klimaskjold end et missilskjold. Med præsident Bush's nylige afvisning af Kyoto-protokollen om at mindske de menneskeskabte klimaændringer, så må mange nu tænke om ikke det er USA, som er den virkelige problemstat fremfor småtater som Nordkorea og Libyen. USA ønsker ikke blot at forblive en uovervindelig supermagt men også at blive usårlig. Alt tyder på at opfyldelsen af denne drøm er urealistisk, da vi vil opleve en mere ustabil og farlig verden, hvis Star Wars gennemføres.

STAR WARS FØRER TIL OPRUSTNING OG USTABILITET

Den strategiske stabilitet mellem de store atommagter bygger på at ingen af parterne tør angribe en af de øvrige parter, da de risikerer selv at blive udslettet til gengæld. Man taler derfor om, at eksempelvis USA og Rusland med deres overvældende atomslagstyrke afskrækker hinanden, fordi et angreb simpelthen ikke kan betale sig (jvf. MAD-tankegangen – Mutual Assured Destruction). For at sikre denne "terrorbalance" indgik USA og Sovjetunionen i 1972 den såkaldte ABM-aftale, der forbyder netop den type missilskjold, som USA nu vil opstille. USA er derfor nødt til enten at bryde denne aftale eller at genforhandle den med Rusland, hvis de vil gennemføre Star Wars.

Den nye amerikanske regering har kraftigt signaleret, at den mener, at ABM-aftalen er ugyldig, fordi Sovjetunionen ikke længere eksisterer. Ved Sovjetunionens opløsning overtog eller "arvede" Rusland imidlertid forpligtelserne fra det tidligere Sovjet, hvad vi i øvrigt kan være glade for. Således videreføres nedrustningsaftaler indgået før 1991, og atomvåben udstationeret i eksempelvis Ukraine, Hviderusland og Kasakhstan blev overført til Rusland, så vi ikke endte med flere nye atommagter men "kun" Rusland.

Der findes stort set ingen udenfor USA, som støtter det radikale synspunkt, at Rusland ikke er Sovjetunionens juridiske arvtager, heller ingen fra den tidligere Clinton administration. Den stærkt højreorienterede jurist, Douglas Feith, der står bag idéen om, at ABM-traktaten ikke længere gælder, blev af præsident Bush i april måned nomineret til en toppost i Pentagon.

Et amerikansk missilskjold vil i første omgang kun skulle kunne nedskyde omkring tyve missiler. Da Rusland råder over hundredvis af interkontinentale missiler, vil Rusland stadig kunne gennembryde et sådant missilskjold. Det gælder ikke for Kina, som netop kun har omkring tyve interkontinentale missiler. Kina har derfor bebudet, at hvis Star Wars gennemføres, så vil Kina sætte fart på en modernisering og udvidelse af landets atomslagstyrke for at bevare evnen til at afskrække USA fra et angreb. Kina har fornyelig besluttet at forøge sine forsvarsudgifter markant (i lighed med sidste år), hvilket kan ses som en direkte konsekvens af de amerikanske Star Wars planer. Uanset om det er helt eller delvist rigtigt, så kan vi forvente, at Kina vil anvende Star Wars som et påskud til yderligere oprustning.

Atomoprustning i Kina ventes til gengæld at få de nye atommagter Indien og Pakistan til også at opruste. Den udbredte modstand mod Star Wars planerne i Europa og Asien handler netop om faren for en ny oprustningsspiral. Den franske præsident Jacques Chirac har udtrykt denne bekymring således i et interview med New York Times: "der er et permanent kapløb mellem skjold og sværd. Sværdet vinder altid. Jo flere forbedringer der laves på skjoldet, desto mere bliver sværdet forbedret. Vi tror, at med disse [antimissil] systemer, så vil sværdmagerne blot intensivere deres anstrengelser." Over hele verden er de amerikanske planer blevet mødt med fordømmelse, og de fleste europæiske og asiatiske lande har udtrykt bekymring for Star Wars planerne.

På det seneste har vi desværre oplevet, at en række store Nato-lande har opblødet deres kritik. Det hænger dels sammen med, at USA har formået at overbevise mange om, at Star Wars vil blive gennemført nærmest uanset hvad. Star Wars er imidlertid endnu ikke besluttet i USA, hvor våbenfabrikanterne endnu mangler at demonstrere at skjoldet vil virke, og hvor ledende demokrater i stigende grad taler imod projektet på grund af den uhyrlige pris og risikoen for oprustning og ustabilitet. En anden forklaring på den opbløtne kritik er, at forsvarsindustrien i de store Nato-lande nu presser på for at sikre sig fede kontrakter i forbindelse med projektet. Det er blevet aktuelt, efter at Bush og Rumsfeld i stigende grad tilbyder at lade USA's allierede blive dækket af skjoldet i en eller anden (ukendt) form. Hidtil har projektet udelukkende handlet om et nationalt amerikansk missilforsvar – National Missile Defense, NMD – men nu tales der i stedet om Missile Defense, MD.

Uanset om der bliver tale om et nationalt amerikansk missilforsvar eller den større Bush-udgave, så vil konsekvenserne blive de samme: Atomoprustning og sammenbrud af de eksisterende nedrustningsaftaler. Selv hvis Rusland ender med at acceptere eller ligefrem deltage i missilskjoldet, så vil det kun øge risikoen for oprustning i Kina. Hvad der er endnu vigtigere, så er radarfaciliteterne i Fylingdales i England og Thule i Grønland stadig centrale i missilforsvarsplanerne, hvorfor Danmark og Storbritannien sidder med nøglen til at stoppe de vanvittige amerikanske planer. Således kører Clinton's oprindelige NMD-plan ufortrødent videre med fortsatte tests og udvikling af våbensystemer til et budget for år 2001 på 4,5 milliarder dollars. Desuden tyder alt på at et større missilskjold, som Bush og Rumsfeld er fortalere for, blot vil være "NMD plus noget mere", så der vil stadig være hårdt brug for Fylingdales og Thule.

STAR WARS OG THULE

Danmark har et usædvanligt stort ansvar i sagen om det amerikanske missilforsvar. Uanset om der bliver tale om et nationalt eller internationalt missilskjold, så er Thule-radaren udset til at spille en helt central rolle i Star Wars. I den første fase af projektet

skal Thule-radaren opgraderes i lighed med USA's fire andre early warning radarer i Fylingdales (Yorkshire, UK), Clear (Alaska), Cope Cod (Massachusetts) samt Beale (Californien). Senere – under fase to og tre – skal der også bygges en ny udviklet x-band radar i Thule, som er bedre til at spore fjendtlige missiler og skelne mellem rigtige atomspræghoveder og attrapper. Informationen fra radaranlæg som Thule og fra nye SBIRS satellitter i kredsløb rundt om jorden skal så sørge for den uhyre præcise information, der skal til for at skyde fjendtlige missiler ned, mens de stadig befinder sig i atmosfæren.

Kæden er aldrig stærkere end det svageste led, og uden Thule vil der være et stort hul i det netværk af radarer, som er nødvendige for at gøre missilskjoldet effektivt. Danmark, som jo administrerer Grønlands udenrigs- og sikkerhedspolitik, kan altså blokere for hele Star Wars projektet, og det samme kan Storbritannien på grund af radaren i Fylingdales. Spørgsmålet er om de tør. Jo flere penge amerikanerne når at poste i projektet, desto svæere bliver det at sige nej til Star Wars.

I marts 2001 afholdt selvstyrekommissionen en konference i Nuuk om Grønlands sikkerhedspolitiske forhold, og her kom det tydeligt frem, at grønlænderne ikke længere vil finde sig i, at væsentlige beslutninger bliver taget hen over hovedet på dem. I Grønland har man smertelige erindringer om Thule-basens rolle under den kolde krig, og opgraderingen af Thule-radaren i forbindelse med Star Wars bliver muligvis det næste eksempel på at Grønland inddrages i storpolitikken uden selv at ville det.

- USA's ret til baser i Grønland stammer fra den dansk-amerikanske forsvarsaftale af 1951, som blev indgået, mens Grønland stadig havde kolonistatus. Aftalen løber indtil USA eller Danmark forlader Nato eller Nato opløses, og den danske regering har hidtil siddet på grønlandske krav om en genforhandling af aftalen overhøring.
- I 1953 tvangsforflyttede danske myndigheder 30 grønlandske fangerfamilier for at gøre plads til Thule-basen, og først i 1999 blev Thule-fangerne og deres efterkommere tildelt erstatning efter en dom i Østre Landsret. Hingitat 53, der repræsenterede Thule-fangerne i retssagen, har imidlertid appelleret sagen til højesteret, som forventes at afsige dom i sagen i 2002. Thule-fangerne mener, at området tilhører dem, og at hverken USA eller Danmark har ret til at disponere over den fremtidige anvendelse af Thule-området, før højesteret har talt.
- I 1968 styrtede et amerikansk B-52 fly ned nær Thule med fire brintbomber ombord. Efter en eksplosion spredtes plutonium over isen, og de grønlændere, danskere og amerikanere, der deltog i oprydningsarbejdet, blev udsat for radioaktiv stråling. Omkring et halvt kilo plutonium blev aldrig fundet og opsamlet.
- Vi har i løbet af 1990'erne også fået vished for, at USA i modstrid med officiel dansk politik havde udstationeret atomvåben i Thule fra 1958 til 1965. Hverken Folketinget eller grønlænderne blev informeret.

Hvis Star Wars gennemføres, så vil Thule blive et logisk bombemål. Stationære radaranlæg i Star Wars systemet vil nemlig være de mest oplagte at sætte ud af spillet, hvis en fremtidig fjende ønsker at gennembryde et amerikansk missilskjold. Selvom den danske regering har lovet at tage grønlænderne med på råd i sagen, så kan man frygte, at de grønlandske bekymringer vil veje mindre end hensynet til mægtige USA. Landsstyreformand Jonathan Motzfeldt udtalte i januar 2001 til Ritzau, at han ikke tror, at man kan "finde et eneste menneske i Grønland, som på nogen måde er positivt stemt over for NMD." Det grønlandske landsting planlægger nu en Star Wars høring i september 2001, men spørgsmålet er, om ikke løbet er kørt inden da.

Den danske regerings holdning har hidtil været afventende, idet man afventer en officiel henvendelse fra USA om at opgradere Thule-radaren. Udenrigsminister Mogens Lykketoft har dog insisteret på at ABM-aftalen overholdes eller genforhandles med

Rusland, og at der måske en vis konsultation med Kina i spørgsmålet. Den 25. april afholder Udenrigspolitisk nævnen en Star Wars høring efterfulgt af en forespørgselsdebat i Folketinget den 3. maj, og i løbet af sommeren skal nævnet til både Washington og Moskva for at diskutere Star Wars planerne. Meget tyder på at den danske regering kort herefter vil blive tvunget til at tage stilling for eller imod opgradering af Thule. Greenpeace vil derfor i løbet af foråret og sommeren optrappe kampagnen mod Star Wars i Danmark og Grønland.

STAR WARS OG GREENPEACE

Om eftermiddagen den 15. september 1971 sejlede en gruppe mennesker ud i en gammel fiskekutter for at forhindre USA i at sprænge en brintbombe i havet ud for Alaska. Det blev starten på Greenpeace, og kampen mod atomvåben og oprustning har siden været en vigtig del af Greenpeace, som arbejder for en fredelig verden i økologisk balance.

I 1982 blev Greenpeace-skibet Sirius slæbt ud af havnen i Leningrad, efter at besætningen havde uddelt brochurer og opsendt flere tusinde balloner for at opfordre Sovjetunionen til at stoppe deres atomprøvesprængninger. Greenpeace har også demonstreret mod kinesiske atomprøvesprængninger på den Himmelske Freds plads i Beijing, og fløjet i ballon over Taj Mahal i protest mod indiske prøvesprængninger. I 1995 lukkede Greenpeace i to uger for produktionen af atomvåben på Aldermaston-fabrikken i Storbritannien.

Men det er nok aktionerne mod de franske atomprøvesprængninger ved Mururoa-atollen i Stillehavet, som de fleste husker. Efter ikkevoldelige Greenpeace-aktioner i 1972-74, 1985, 1992 og igen i 1995-96, indstillede Frankrig endelig sine atomprøvesprængninger i 1996. Det skete dog først efter flere episoder, hvor fransk militær havde taget sædeles håndfaste midler i brug for at stoppe Greenpeace. I 1985 fik det fatale følger for en portugisisk Greenpeace-fotograf, da franske agenter med en bombe sænkede Rainbow Warrior i Auckland havn i New Zealand.

Nu sætter Greenpeace kampen ind for at stoppe Star Wars, og frivillige danske aktivister vil være med i forreste linie. Greenpeaces flagskib, Rainbow Warrior II, befinder sig nu ved Marshall-øerne i Stillehavet med to danske aktivister ombord. Den amerikanske base på Meck Island i Kwajalein-atollen ved Marshall-øerne udgør nemlig hjertet i det amerikanske Star Wars test-program. Det er herfra, at USA mellem april og juli 2001 vil prøveaffyre et intercept-missil udstyret med et såkaldt "exoatmospheric kill vehicle", der skal ramme og ødelægge et simuleret fjendtligt missil afsendt fra Vandenburg-basen i Californien.

Greenpeace vil få brug for DIN hjælp for at stoppe projektet – besøg derfor Stop Star Wars kampagnen på www.greenpeace.dk. Her finder du foruden referencer og links til denne briefing også en masse yderligere information om Star Wars, samt anvisninger på hvordan du aktivt kan deltage i kampen for en verden uden atomvåben.